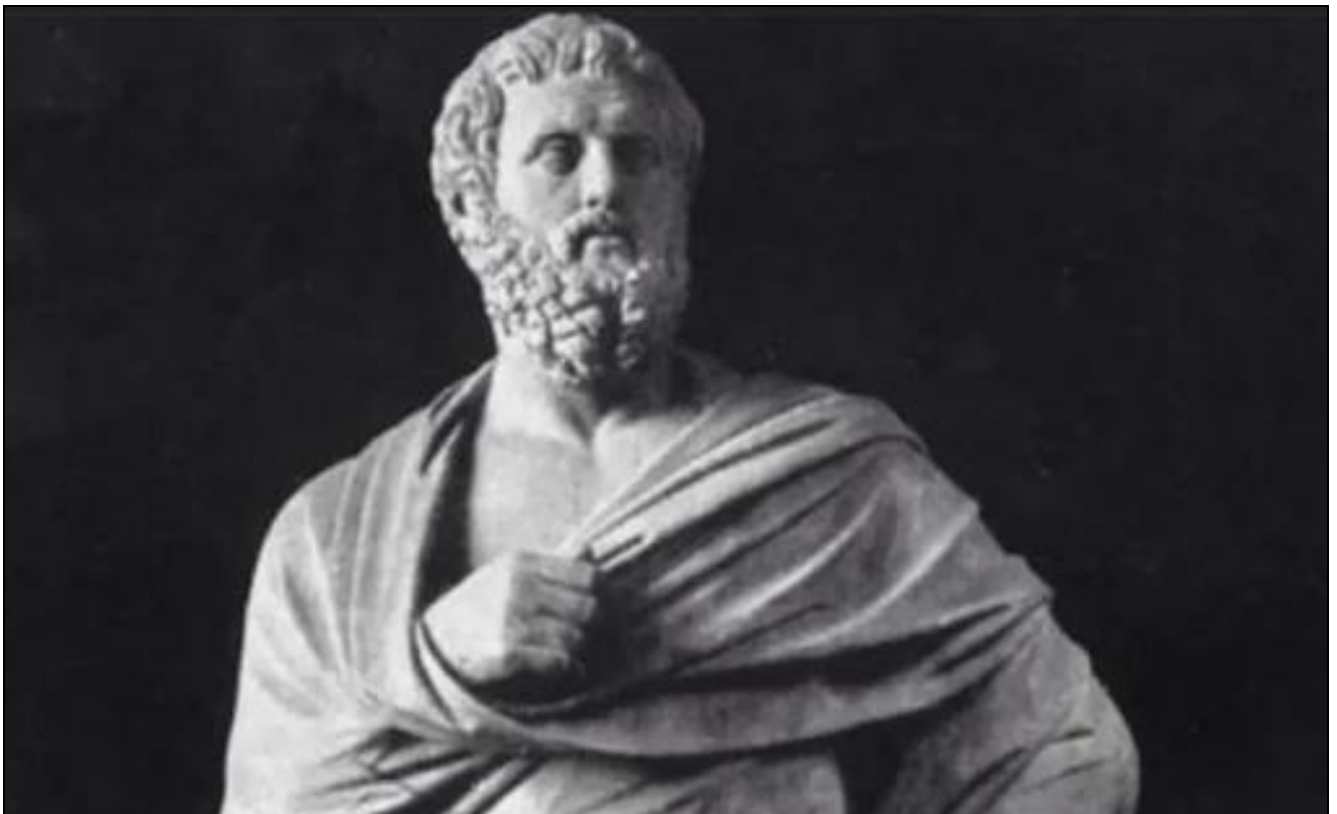

Τάσος Ανθουλιάς

ΑΙΣΧΥΛΟΣ

Ο Αισχύλος (525 – 455 π.Χ.) ήταν αρχαίος Έλληνας τραγικός και συχνά περιγράφεται ως ο πατέρας της τραγωδίας. Η ακαδημαϊκή γνώση του είδους ξεκινά με το έργο του και η κατανόηση της προηγούμενης ελληνικής τραγωδίας βασίζεται σε μεγάλο βαθμό σε συμπεράσματα που προέρχονται από την ανάγνωση των σωζόμενων θεατρικών του έργων. Σύμφωνα με τον Αριστοτέλη διεύρυνε τον αριθμό των χαρακτήρων στο θέατρο και επέτρεψε τη σύγκρουση μεταξύ τους. Παλαιότερα, οι χαρακτήρες αλληλεπιδρούσαν μόνο με τη χορωδία.

ΧΕΛΙΔΟΝΙ 2023

Ο Αισχύλος γεννήθηκε στην Ελευσίνα. Η οικογένειά του ήταν πλούσια και εδραιωμένη. Ο πατέρας του, Ευφορίων, λέγεται ότι ήταν μέλος των Ευπατρίδων, των αρχαίων ευγενών της Αττικής. Ως νέος, ο Αισχύλος δούλευε σε έναν αμπελώνα μέχρι που, σύμφωνα με τον γεωγράφο Πausανία του 2ου αιώνα μ.Χ., ο θεός Διόνυσος τον επισκέφθηκε στον ύπνο του και τον διέταξε να στρέψει την προσοχή του στην εκκολαπτόμενη τέχνη της τραγωδίας. Μόλις ξύπνησε,

άρχισε να γράφει μια τραγωδία και η πρώτη του παράσταση έγινε το 499 π.Χ., όταν ήταν 26 ετών. Κέρδισε την πρώτη του νίκη στα Μεγάλα Διονύσια το 484 π.Χ. Μετείχε στις μάχες κατά των Περσών, ενώ είχε και δύο αδέρφια, που επίσης πολέμησαν στη μάχη του Μαραθώνα, τον Αμυνία και τον Κυναίγειρο. Ο Αισχύλος θεωρούσε ως το μεγαλύτερο επίτευγμα της ζωής του τη συμμετοχή του στη μάχη του Μαραθώνα, στη ναυμαχία του Αρτεμισίου και στη ναυμαχία της Σαλαμίνας.

Πέθανε στη Γέλα της Σικελίας (σημαντική αρχαία Ελληνική αποικία) σε δεύτερη επίσκεψή του. Ο Κλαύδιος Αιλίανός, συγγραφέας του 2ου αιώνα μ.Χ., στο βιβλίο του «Περί ζώων ιδιότητος» αναφέρει ότι σκοτώθηκε όταν έπεσε στο κεφάλι του μία χελώνα, την οποία είχε ρίξει από ψηλά ένας αετός, προκειμένου να σπάσει το καβούκι της και μετά να τη φάει, θεωρώντας ότι το άτριχο κεφάλι του Αισχύλου ήταν πέτρα. Οι δύο γιοι του Αισχύλου, Ευαίων και Ευφορίων, έγραψαν επίσης τραγωδίες, όπως και ο Φιλοκλής, γιος της αδελφής του.

Είναι γνωστοί 79 τίτλοι έργων του Αισχύλου, από τα οποία σώζονται σήμερα επτά ολόκληρα έργα και 400 αποσπάσματα από τα υπόλοιπα.

Η παλαιότερη σωζόμενη τραγωδία του είναι οι «Πέρσες», η οποία ξεκινά με τους στίχους:

ἽΩ παῖδες Ἑλλήνων ἴτε,
ἐλευθεροῦτε πατρίδ', ἐλευθεροῦτε δὲ
παῖδας, γυναῖκας, θεῶν τέ πατρώων ἔδη,
θήκας τε προγόνων: νῦν ὑπὲρ πάντων ἀγών.

Η τραγωδία «**Πέρσες**» παρουσιάστηκε το 472 π.Χ. στα Μεγάλα Διονύσια κερδίζοντας το πρώτο βραβείο.

Είναι η πρώτη τραγωδία που αντλεί τη θεματολογία της από ιστορικά γεγονότα (που συνέβησαν μόνο επτά χρόνια πριν από την παρουσίασή της στο κοινό). Περιγράφει την οδύνη των Περσών όταν πληροφορούνται για τη συντριπτική ήττα τους στη Σαλαμίνα.

Στους «Πέρσες» ο Αισχύλος μάς επιτρέπει να διακρίνουμε αρκετά καθαρά τα σταθερά περιγράμματα των δικών του ηθικών και θρησκευτικών πεποιθήσεων, το υπόγειο θεολογικό και ηθικό ρεύμα της εποχής του, στο οποίο καθορίζεται η έννοια της αμαρτίας, της ύβρης, της ενοχής, της βίας που συνεπάγεται ο κύκλος του αίματος, του θεϊκού «δίκαιου δόλου», που οδηγεί τον υβριστή και τον ένοχο στην καταστροφή και στην εκπλήρωση του τραγικού πεπρωμένου του. Ωστόσο, ο Αισχύλος δεν αποδίδει απλά τιμή στους νικητές παρουσιάζοντας λεπτομερειακά τον θρήνο του αντιπάλου των Ελλήνων. Αναλαμβάνοντας τον ρόλο του ιστορικού εξετάζει τα αίτια που οδήγησαν στο αποτέλεσμα, εκφράζοντας έναν διαχρονικό προβληματισμό και προειδοποιεί για τον κίνδυνο που επιφέρει η υποτίμηση του «άλλου», η έπαρση, η φιλοδοξία και η αλαζονεία της εξουσίας.

Οι «**Επτά επί Θήβας**» αποτελούν το τελευταίο μέρος της τριλογίας του Αισχύλου για τον «Θηβαϊκό κύκλο» και το μοναδικό έργο της τριλογίας που σώζεται ως σήμερα. Παρουσιάστηκε στην Αθήνα το 467 π.Χ. και με το έργο αυτό ο Αισχύλος κέρδισε τον ποιητικό αγώνα που πραγματοποιήθηκε κατά το πρώτο έτος της 78ης Ολυμπιάδας.

Η ιστορία της τραγωδίας είναι βασισμένη στον μύθο των γιων του Οιδίποδα και της Ιοκάστης, Ετεοκλή και Πολυνείκη. Σύμφωνα με αυτόν, τα δύο αδέρφια συμφώνησαν αρχικά να κυβερνούν εναλλάξ τη Θήβα, ωστόσο, μετά από την άρνηση του Ετεοκλή να παραδώσει το θρόνο στον Πολυνείκη, ο τελευταίος οργάνωσε με έξι ακόμα βασιλείς εκστρατεία εναντίον του Ετεοκλή και της πόλης της Θήβας. Η πολεμική αυτή σύγκρουση κατέληξε με νίκη των Θηβαίων, αλλά και τον θάνατο των δύο διεκδικητών του θρόνου.

Οι «**Ικέτιδες**» είναι τραγωδία του 463 π.Χ. που έγραψε ο Αισχύλος και εξιστορεί την ικεσία των Δαναΐδων και του πατέρα τους προς την πόλη του Άργους για να αποφύγουν τον αιμομικτικό γάμο με τα ξαδέλφια τους που ήταν γιοι του Αιγύπτου (ο οποίος ήταν μυθικός βασιλιάς των Αιγυπτίων). Οι πενήντα κόρες του Δαναού συνοδευόμενες από τον πατέρα τους καταφεύγουν στο Άργος ως ικέτισσες. Επιλέγουν την πόλη του Άργους λόγω της καταγωγής τους από την

Αργεία Ιώ που κυνηγημένη από τον Δία κατέληξε στην Αίγυπτο, όπου και έφερε στο φως τον Έπαφο, πρόγονο των Δαναΐδων. Οι πολίτες του Άργους συγκατατίθενται να προσφέρουν άσυλο στις Δαναΐδες και εκείνες εκφράζουν την ευγνωμοσύνη τους. Εγκαθίστανται στη Θήβα ευχαριστώντας και εξυμνώντας την πόλη που τους δέχτηκε. Το δράμα ολοκληρώνεται με ένα χορικό προς τον Δία, παρακαλώντας τον βασιλιά των θεών να τις προφυλάσσει από γάμο αθέλητο. Η τραγωδία αποτελεί ύμνο στη δημοκρατία και την αξιοπρέπεια της γυναίκας. Είναι το πρώτο μέρος μιας τριλογίας.

Η «**Ορέστεια**» είναι τριλογία του Αισχύλου που παρουσιάστηκε για πρώτη φορά το 458 π.Χ. στη γιορτή των Μεγάλων Διονυσίων. Αποτελείται από τις τραγωδίες *Αγαμέμνων*, *Χοηφόροι* και *Ευμενίδες*. Είναι η μόνη αρχαία τριλογία που έχει εξ ολοκλήρου σωθεί. Οι τρεις τραγωδίες διηγούνται μία κοινή ιστορία σε τρία διαφορετικά μέρη. Η τριλογία ασχολείται με τα γεγονότα στο βασίλειο του Άργους μετά την επιστροφή από την Τροία του Αγαμέμνονα, τη δολοφονία του από την Κλυταιμνήστρα με τη βοήθεια του Αίγισθου, τον φόνο αυτών από τον Ορέστη με τη βοήθεια της Ηλέκτρας και την τελική αθώωση του Ορέστη, μετά τη δίκη του.

Στην τραγωδία «**Αγαμέμνων**» περιγράφεται η επιστροφή από την Τροία του νικητή στρατηλάτη των Ελλήνων και η δολοφονία του από τη γυναίκα του Κλυταιμνήστρα και τον εραστή της Αίγισθο. Περιγράφεται, επίσης, ο φόνος της Κασσάνδρας την οποία είχε φέρει μαζί του ο Αγαμέμνων ως τρόπαιο από την Τροία – και ίσως την είχε ερωτευτεί.

Το έργο ολοκληρώνεται με την έξαλλη ικανοποίηση της Κλυταιμνήστρας για το γεγονός ότι σκότωσε εκείνον που είχε θυσιάσει την κόρη της Ιφιγένεια για να φυσίξει ο άνεμος και να φύγουν τα πλοία για την Τροία και με την ανακούφιση του Αίγισθου που επιτέλους θα πάρει πίσω τον θρόνο τον οποίο πιστεύει ότι δικαιούται. Ο χορός όμως αφήνει να εννοηθεί ότι τίποτα δεν μένει ατιμώρητο και ότι οι θεοί μπορεί να στείλουν τον Ορέστη για να αποκαταστήσει τη δικαιοσύνη.

Η τραγωδία «**Χοηφόροι**» (δηλαδή τιμές στον νεκρό, στον τάφο του – λάδι, κρασί, μέλι, σπόροι βρασμένοι κλπ.) του Αισχύλου αποτελεί το δεύτερο μέρος της **Ορέστειας**. Το έργο αφηγείται τον φόνο της Κλυταιμνήστρας και του Αίγισθου από τον Ορέστη. Ο Ορέστης, συνοδευόμενος από τον πιστό του φίλο Πυλάδη επιστρέφει στην ιδιαίτερη πατρίδα του, το Άργος, για να θρηνήσει στον τάφο του πατέρα του. Εκεί, ακολουθούμενος από την αδελφή του Ηλέκτρα και προσποιούμενος τον ξένο, σκοτώνει τον Αίγισθο και

την Κλυταιμνήστρα. Μετά τη διάπραξη της μητροκτονίας, ο Ορέστης είναι πλέον ο στόχος της ανελέητης οργής των Ερινύων και δεν έχει άλλη επιλογή παρά να φύγει από το παλάτι.

Η τραγωδία «**Ευμενίδες**» του Αισχύλου αποτελεί το τρίτο έργο της **Ορέστειας**. Οι Ερινύες σπρώχνουν τον Ορέστη έξω από το Άργος. Εκείνος πηγαίνει στον ναό του Απόλλωνα και παρακαλεί τον Απόλλωνα να διώξει τις Ερινύες. Ο Απόλλωνας είχε ενθαρρύνει τον Ορέστη να σκοτώσει την Κλυταιμνήστρα, οπότε φέρει μέρος της ενοχής για τον φόνο. Ο Απόλλωνας στέλνει τον Ορέστη στον ναό της Αθηνάς με οδηγό τον Ερμή. Οι Ερινύες τον εντοπίζουν και η Αθηνά μπαίνει και δηλώνει ότι είναι απαραίτητη μια δίκη. Ο Απόλλωνας υποστηρίζει τον Ορέστη και αφού οι δικαστές (συμπεριλαμβανομένης της Αθηνάς) ισοψηφούν, η Αθηνά ανακοινώνει ότι ο Ορέστης αθώνεται. Μετατρέπει τις Ερινύες σε Ευμενίδες και εξυμνεί τη σημασία της λογικής στην ανάπτυξη των νόμων. Όπως και στους «Χοηφόρους», υμνούνται τα ιδανικά μιας δημοκρατικής Αθήνας.

Ο «Προμηθέας Δεσμώτης» είναι μια τραγωδία του Αισχύλου για την οποία δεν είναι γνωστή η χρονολογία κατά την οποία γράφηκε. Η τραγωδία βασίζεται στον μύθο του Προμηθέα, ενός Τιτάνα που αψηφά τον Δία και προστατεύει και δίνει φωτιά στην ανθρωπότητα, ενέργεια που οδηγεί στην οργή του Δία και τιμωρείται αλυσοδεμένος στον Καύκασο.

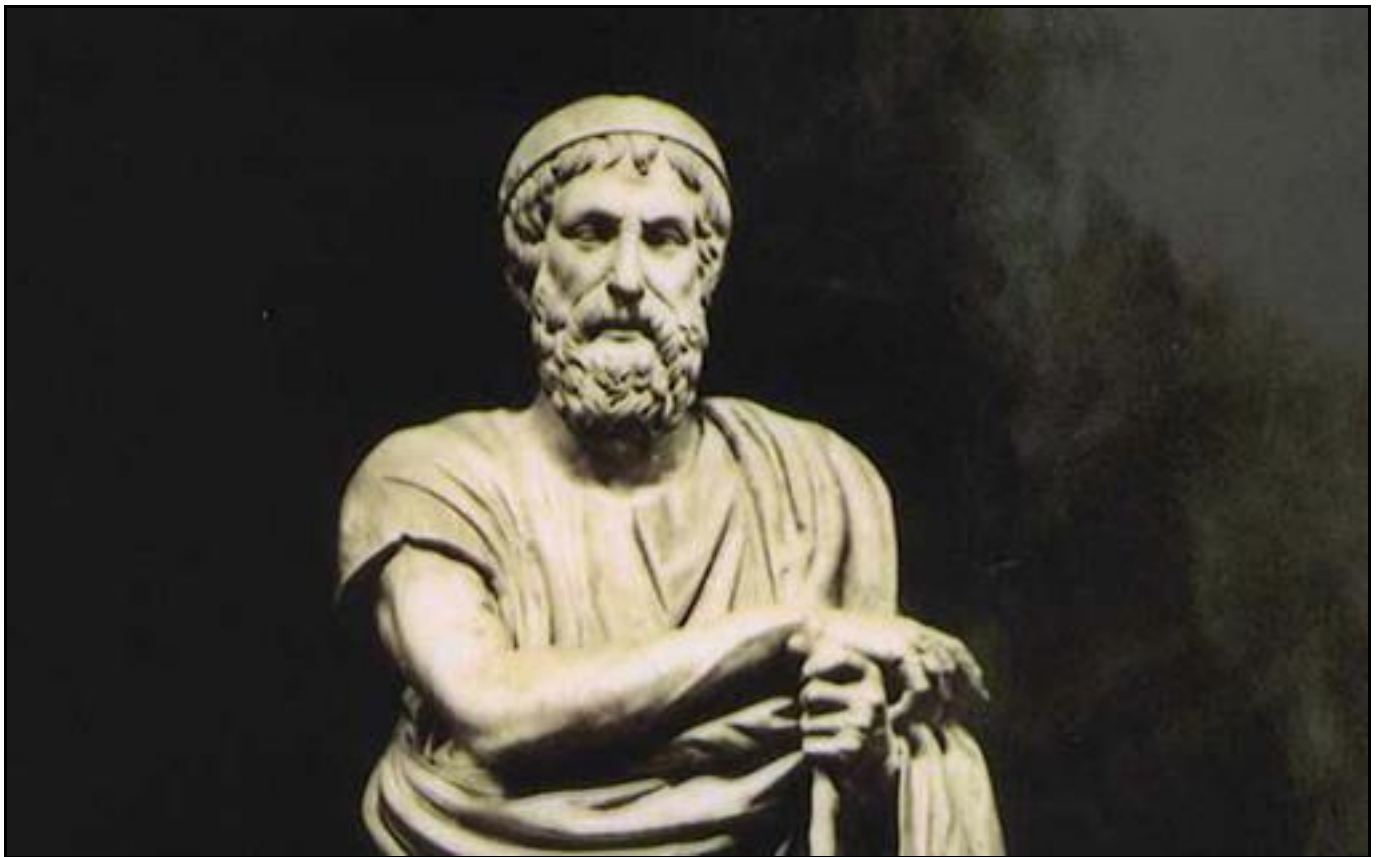
Είναι μάλλον το πρώτο μέρος μιας τριλογίας, που συναποτελείται από τα έργα «Προμηθεύς λυόμενος» και «Προμηθεύς πυρφόρος» που δεν έχουν διασωθεί.

Το θέατρο μόλις άρχιζε να εξελίσσεται όταν ο Αισχύλος άρχισε να γράφει γι' αυτό. Παλαιότεροι θεατρικοί συγγραφείς είχαν ήδη επεκτείνει το καστ για να συμπεριλάβουν έναν ηθοποιό που μπορούσε να αλληλεπιδράσει με τη χορωδία. Ο Αισχύλος πρόσθεσε έναν δεύτερο ηθοποιό, επιτρέποντας μεγαλύτερη δραματική ποικιλία. Λέγεται ότι ο Αισχύλος έκανε τα κοστούμια πιο περίτεχνα και δραματικά.

ΣΟΦΟΚΛΗΣ

Ο Σοφοκλής (496 – 406 π.Χ.) ήταν αρχαίος Έλληνας τραγωδός της κλασικής εποχής από την Αθήνα. Σύμφωνα με αρχαίες μαρτυρίες φαίνεται ότι συνέγραψε περίπου 120 έργα από τα οποία σώθηκαν ολοκληρωμένες μόνο επτά τραγωδίες. Τα έργα του γράφηκαν αργότερα ή σύγχρονα με αυτά του Αισχύλου και προγενέστερα ή σύγχρονα με αυτά του Ευριπίδη. Ο Σοφοκλής ήταν ο πιο φημισμένος θεατρικός συγγραφέας στους δραματικούς αγώνες της πόλης-κράτους των Αθηνών που γίνονταν κατά τη διάρκεια των θρησκευτικών εορτών των Ληναίων και των Μεγάλων Διονυσίων. Συμμετείχε σε τριάντα διαγωνισμούς, κέρδισε τους είκοσι τέσσερις και ποτέ δεν κρίθηκε χαμηλότερα από τη δεύτερη θέση.

Ο Σοφοκλής γεννήθηκε στον Κολωνό της Αθήνας. Ήταν γιος του Σοφίλλου, εύπορου Αθηναίου που είχε εργοστάσιο μαχαιροποιίας, και διαπαιδαγωγήθηκε ανάλογα με την οικονομική του άνεση. Δεκαπενταετής ήταν ο κορυφαίος του χορού των εφήβων που πήρε μέρος στον εορτασμό της νίκης για τη ναυμαχία της Σαλαμίνας. Συνδέθηκε στενά με πολιτικές και

πνευματικές προσωπικότητες της εποχής, όπως με τον Περικλή, τον Σωκράτη, τον Πλάτωνα και κατέλαβε διάφορα υψηλά αξιώματα στην πολιτική, στις θρησκευτικές λατρείες και στις τέχνες. Τα έτη 443-442 π.Χ. ήταν ταμίας της αττικής ναυτικής συμμαχίας. Και από το 441 ως το 440 π.Χ. διοικούσε μαζί με τον Περικλή τον στόλο στην επίθεση κατά της Σάμου. Το 428 ήταν πάλι στρατηγός με τον Θουκυδίδη και το 413 ήταν μέλος της ολιγαρχικής κυβέρνησης της Αθήνας. Είχε ένα γιο με τη Νικοστάτη, ο οποίος έγινε επίσης ποιητής. Ο μεγάλος τραγικός ποιητής εισήγαγε στην Αθήνα τη λατρεία του Ασκληπιού.

Τα περισσότερα έργα του Σοφοκλή δείχνουν ένα υπόγειο ρεύμα της πρώιμης μοιρολατρίας και τις απαρχές της σωκρατικής λογικής ως στήριγμα για τη μακρά παράδοση της ελληνικής τραγωδίας. Μόνο δύο από τα επτά σωζόμενα έργα του μπορούν να χρονολογηθούν με ασφάλεια: ο «Φιλοκτήτης» στο 409 π.Χ. και ο «Οιδίπους επί Κολωνώ» στο 401 π.Χ. (που ανέβηκε μετά τον θάνατό του, από τον εγγονό του).

Ο Θηβαϊκός δραματικός κύκλος περιλαμβάνει τρία έργα: «Οιδίπους Τύραννος», «Οιδίπους επί Κολωνώ» και «Αντιγόνη». Και τα τρία αφορούν τη μοίρα της Θήβας κατά και μετά τη βασιλεία του βασιλιά Οιδίποδα. Τα τρία έργα περιλαμβάνουν την ιστορία του Οιδίποδα, ο οποίος σκοτώνει τον πατέρα του και παντρεύεται τη μητέρα του, χωρίς να γνωρίζει ότι είναι οι γονείς του. Η οικογένειά του είναι καταραμένη για τρεις γενιές.

Η τραγωδία «**Οιδίπους τύραννος**» είναι μία από τις κορυφαίες τραγωδίες.

Ο Λάιος, βασιλιάς της Θήβας, είχε πάρει χρησμό πως το παιδί που θα γεννούσε με την Ιοκάστη θα σκότωνε τον πατέρα του και θα παντρευόταν τη μητέρα του. Έτσι, όταν ο γιος τους γεννήθηκε, έδεσαν τα πόδια του και τον άφησαν έκθετο στο δάσος του Κιθαιρώνα. Κάποιος βοσκός, όμως, βρήκε το βρέφος, το έσωσε και του έδωσε το όνομα «Οιδίπους» που σημαίνει «πρησμένα πόδια». Ο βοσκός πηγαίνει το βρέφος στην Κόρινθο και το δίνει στον άτεκνο βασιλιά Πόλυβο,

ο οποίος μεγαλώνει τον Οιδίποδα σαν δικό του γιο.

Όταν ο Οιδίπους μεγάλωσε, αμφιβάλλοντας για την καταγωγή του, πήγε στο μαντείο των Δελφών, όπου πληροφορήθηκε πως υπήρχε χρησμός σύμφωνα με τον οποίο έμελλε να σκοτώσει τον πατέρα του και να παντρευτεί τη μητέρα του. Θέλοντας να αποφύγει την πραγματοποίηση του φοβερού αυτού χρησμού, δεν επέστρεψε στην Κόρινθο και σ' εκείνους που θεωρούσε γονείς του. Στον δρόμο του όμως συνάντησε τον Λάιο με τον οποίο συγκρούστηκε και αμυνόμενος τον σκότωσε, αγνοώντας πως είναι ο πατέρας του.

Όταν έφτασε στην Θήβα αντιμετώπισε τη Σφίγγα. Η Σφίγγα, ένα τέρας με κεφάλι γυναίκας, σώμα λιονταριού και φτερά αετού, είχε σταλεί από την Ήρα να φρουρεί την είσοδο της Θήβας και να αναγκάζει αυτούς που ήθελαν να μπουν στην πόλη να δώσουν σωστή απάντηση στον γρίφο της, ο οποίος έλεγε: «Ποιον στην αρχή στέκεται στα τέσσερα, έπειτα στα δύο και προς το τέλος της ζωής του στα τρία;». Όποιον δεν έδινε τη σωστή απάντηση, η Σφίγγα τον έσφιγγε (γι' αυτό και το όνομά της) μέχρι θανάτου.

Από αυτό το μαρτύριο, γλίτωσε τους Θηβαίους ο Οιδίποδας, ο οποίος απάντησε σωστά στο ερώτημα λέγοντας: «Ο άνθρωπος είναι εκείνο τον ον, που στο ξημέρωμα της ζωής του κινείται στα τέσσερα, στο βράδυ της ζωής του στα τρία, με τη βοήθεια του μπαστουνιού, ενώ στο μεσοδιάστημα της ζωής του κινείται με σιγουριά στα δύο».

Σύμφωνα με την παράδοση η Σφίγγα είπε κι έναν άλλο γρίφο στον Οιδίποδα: «Υπάρχουν δύο αδελφές: η μία γεννά την άλλη και εκείνη, με τη σειρά της, γεννά την πρώτη. Ποιες είναι οι δύο αδελφές;». Ο Οιδίποδας απάντησε σωστά λέγοντας ότι οι δύο αδελφές είναι η Ημέρα και η Νύχτα.

Λύνοντας το αίνιγμα της Σφίγγας ο Οιδίπους κέρδισε τη βασιλεία της πόλης, παίρνοντας την Ιοκάστη γυναίκα του και αποκτώντας μαζί της τέσσερα παιδιά. Την Θήβα έπληξε όμως φοβερός λοιμός, υπεύθυνος για τον οποίο ήταν ο δολοφόνος του Λαίου. Ο Οιδίπους αναλαμβάνει να τον βρει και να σώσει την πόλη. Στην πορεία αναζήτησης του δολοφόνου, ο ήρωας ανακαλύπτει πως είναι πραγματικά ο ίδιος ο δολοφόνος και είναι σύζυγος της μητέρας του. Ύστερα από

την αποκάλυψη της τραγικής αλήθειας, η Ιοκάστη απαγχονίζεται και ο Οιδίπους αυτοτυφλώνεται, εκλιπαρώντας για εξορία και ανησυχώντας για την τύχη των παιδιών του.

Στην τραγωδία «**Οιδίπους επί Κολωνώ**», ο Οιδίπους, ο τυφλός και εξόριστος πρώην βασιλιάς της Θήβας, φτάνει μετά από περιπλάνηση στον Αθηναϊκό δήμο του Ίππιου Κολωνού, οδηγούμενος από την κόρη του Αντιγόνη. Κάθεται σ' ένα βράχο μέσα στο ιερό άλσος των Ευμενίδων και ανακαλύπτεται από κάποιον κάτοικο, που τον διώχνει. Ο Οιδίπους αρνείται να φύγει επικαλούμενος χρησμό, σύμφωνα με τον οποίο το μέρος αυτό θα είναι ο τόπος της τελικής του ανάπαυσης και θα ήταν ευλογία για τη γη στην οποία είναι θαμμένος.

Στο μεταξύ έρχεται εκεί και η άλλη κόρη του Οιδίποδα, η Ισμήνη. Φέρνει την είδηση ότι ο Ετεοκλής έχει αρπάξει τον θρόνο της Θήβας από τον μεγαλύτερο αδερφό του, τον Πολυνίκη, ενώ ο Πολυνείκης συγκεντρώνει υποστήριξη από τους Αργείους για να επιτεθεί στην πόλη. Ακούγοντας αυτό, ο Οιδίποδας βρίζει και τους δύο γιους του που δεν του φέρθηκαν καλά, αντιπαραβάλλοντάς τους με τις αφοσιωμένες κόρες του.

Έρχεται να δει τον Οιδίποδα ο βασιλιάς της Αθήνας Θησέας που τον επαινεί και λέει πως θα τον κρατήσει εκεί μέχρι τον θάνατό του για να έχει η πόλη του την ευλογία. Ο Οιδίποδας απαντά με τον πιο διάσημο ίσως λόγο του έργου: «Ω Θησέα, αγαπητέ φίλε, μόνο οι θεοί δεν μπορούν ποτέ να γεράσουν, οι θεοί δεν μπορούν ποτέ να πεθάνουν. Όλα τα άλλα στον κόσμο ο παντοδύναμος Χρόνος εξαφανίζει, τα συντρίβει όλα στο τίποτα...».

Έρχεται ο Κρέων και μετά την αποτυχία του να πείσει τον Οιδίποδα να τον ακολουθήσει στη Θήβα, απαγάγει τις κόρες του και είναι έτοιμος να πιάσει και τον Οιδίποδα. Τη στιγμή εκείνη επεμβαίνει ο Θησέας, κατακρίνει τις πράξεις του Κρέοντα και τον αναγκάζει να τον οδηγήσει στις κοπέλες. Πραγματικά σε λίγο επιστρέφει φέρνοντας μαζί του την Αντιγόνη και την Ισμήνη. Στην Αθήνα φτάνει ως ικέτης ο γιος του Οιδίποδα, Πολυνείκης, και επιθυμεί να δει τον πατέρα του και να του ζητήσει την βοήθειά του. Ο Οιδίπους αρνείται και τον διώχνει ρίχνοντάς του φοβερή κατάρα.

Τότε ακούγεται ένας κεραυνός και ο Οιδίπους καταλαβαίνει πως το τέλος του πλησιάζει. Ξεκινά για εκεί όπου θα συναντήσει τον θάνατο, ακολουθούμενος από τον Θησέα και τις κόρες του. Αποχαιρετά τα παιδιά του και προχωρά μαζί με τον Θησέα, που είναι ο μόνος που πρέπει να ξέρει τον τόπο ταφής του. Οι κόρες του θρηνούν τον χαμό του πατέρα τους, αλλά ο βασιλιάς της Αθήνας τους υπόσχεται κάθε φροντίδα για το μέλλον.

Η τραγωδία «**Αντιγόνη**» είναι η τελευταία της Θηβαϊκής σειράς. Η Αντιγόνη ήταν ένα από τα τέσσερα παιδιά που απέκτησε ο Οιδίποδας με την Ιοκάστη, βασίλισσα της Θήβας, χωρίς να γνωρίζει πως εκείνη ήταν η φυσική μητέρα του. Τα υπόλοιπα παιδιά τους ήταν η Ισμήνη, ο Ετεοκλής και ο Πολυνείκης. Ο Οιδίποδας είχε καταραστεί τους γιους του να διαφωνήσουν για το μοίρασμα της κληρονομιάς τους και να αλληλοσκοτωθούν επειδή είχαν παραβιάσει τις διαταγές του.

Οι αδελφοί Ετεοκλής και Πολυνείκης πέθαναν πολεμώντας μεταξύ τους για τον θρόνο. Ο Κρέοντας, ο νέος ηγεμόνας της Θήβας και αδελφός της πρώην βασίλισσας Ιοκάστης, αποφάσισε ότι ο Ετεοκλής θα τιμηθεί και ο Πολυνείκης θα είναι σε δημόσια ντροπή ως προδότης. Το σώμα του Πολυνείκη δεν θα αγιαστεί με ιερές τελετές και θα ξαπλώσει άταφο στο πεδίο της μάχης, θήραμα για άγρια ζώα, η πιο σκληρή τιμωρία εκείνη την εποχή.

Η Αντιγόνη διαφωνεί έντονα και προσπαθεί να θάψει κρυφά τον Πολυνείκη. Ακολουθεί έντονη αντιπαράθεση μεταξύ Αντιγόνης και Κρέοντα. Τότε ο Κρέοντας αποφασίζει να κλείσει την Αντιγόνη σε σπήλαιο χωρίς τροφή και νερό μέχρι να πεθάνει, ώστε να μην πέσει μίασμα στην πόλη. Ο Αίμονας, γιος του Κρέοντα και αρραβωνιαστικός της Αντιγόνης, που στην αρχή προσπαθεί με σύνεση να τον μεταπείσει και

έπειτα συγκρούεται με τον πατέρα του για το θέμα της ταφής και την τιμωρία της Αντιγόνης. Όμως ο Κρέοντας επιμένει.

Στο τέλος ο Κρέοντας αλλάζει στάση, αλλά εν τω μεταξύ ο Αίμονας, η Αντιγόνη και η σύζυγος του Κρέοντα Ευρυδίκη έχουν αυτοκτονήσει. Ο Κρέοντας συνθλίβεται εντελώς, παραδέχεται πως η αστοχασιά του έφερε όλο αυτό το κακό και αυτοεξορίζεται. Ο χορός κλείνει την τραγωδία επαινώντας τη φρόνηση και κατακρίνοντας την αστοχασιά.

Η τραγωδία «Αΐας» βασίζεται πάνω στον μύθο του Αϊάντα του Τελαμώνειου, ο οποίος ήταν ένας από τους μνηστήρες της Ωραίας Ελένης και ήταν δεσμευμένος με όρκο να υπερασπιστεί τη ζωή και την τιμή της. Έλαβε μέρος στον Τρωικό πόλεμο με 12 πλοία και μαζί με τον Αχιλλέα και τον Φοίνικα άσκησε τη διοίκηση του στόλου των επιτιθεμένων. Στην Ιλιάδα παρουσιάζεται ως ο δεύτερος πιο ανδρείος Αχαιός μετά τον Αχιλλέα και δυνατότερος του Τρώα ήρωα Έκτορα. Επίσης δεν υστερούσε σε ομορφιά και ως χαρακτήρας περιγράφεται ως καλόκαρδος, ικανός να εμπνυχώνει τους συμπολεμιστές του και να δίνει συμβουλές. Ο ίδιος έπαιξε σημαντικό ρόλο στη συμφιλίωση του Αχιλλέα με τον Αγαμέμνονα.

Κατά τη διάρκεια του Τρωικού πολέμου κατέλαβε μια φρυγική πόλη, σκότωσε τον βασιλιά της Τελεύτα και πήρε σκλάβο την κόρη του Τέκμησσα. Σε κάποια μεταγενέστερη φάση, μονομάχησε με τον Έκτορα, αλλά παρόλο που αποδείχτηκε ανώτερος, τελικά η νύχτα τούς ανάγκασε να κηρύξουν ισοπαλία, χωρίς νικητή. Μετά τη μονομαχία οι δύο ήρωες αντάλλαξαν δώρα. Ο Αίας έλαβε ως ένδειξη τιμής από τον Έκτορα το ξίφος του, ενώ ο ίδιος του χάρισε τη ζώνη του. Όταν ο Πάτροκλος και ο Αχιλλέας

σκοτώθηκαν, ο Αίας πέτυχε να αντιμετωπίσει πλήθος εχθρών και να αποσπάσει από τα χέρια τους τα σώματα των νεκρών ηρώων. Εξοργίστηκε όμως, όταν τα όπλα του νεκρού Αχιλλέα δόθηκαν τιμητικά στον Οδυσσέα και νιώθοντας εξαιρετικά μειωμένος, αποπειράθηκε να δολοφονήσει τους αρχηγούς των Αχαιών. Τότε η θεά Αθηνά του προκάλεσε πνευματική διαταραχή και τον έκανε να ξεσπάσει πάνω σε ένα κοπάδι πρόβατα. Όταν συνήλθε το πρωί και διαπίστωσε σε πόσο οικτρή κατάσταση είχε περιπέσει, τερμάτισε τη ζωή του, πέφτοντας πάνω στο ξίφος του.

Η τραγωδία «**Τραχίνιαι**» διαδραματίζεται στην Τραχίνα, όπου η ερωτευμένη Δηϊάνειρα περιμένει με αγωνία τον Ηρακλή μαζί με τον γιό τους, τον Ύλλο. Και ενώ αρχικά ο κήρυκας Λίχας της αναγγέλλει την επιστροφή του συζύγου της, πληροφορείται στη συνέχεια ότι ο άντρας της φέρνει μαζί του και την όμορφη βασιλοπούλα Ιόλη.

Μέσα στην απελπισία της, η Δηϊάνειρα σκέφτεται το αίμα που της είχε δώσει ο Κένταυρος Νέσσος πριν πεθάνει, για να το χρησιμοποιήσει ως ερωτικό φίλτρο αν ποτέ έχανε την αγάπη του Ηρακλή. Περιλούζει λοιπόν με το αίμα του Κένταυρου ένα ρούχο και το στέλνει στον Ηρακλή να το φορέσει ως εορταστικό ένδυμα κατά την τέλεση της ευχαριστήριας θυσίας. Το βέλος όμως που είχε λαβώσει τον Νέσσο είχε μολυνθεί με το δηλητήριο της Λερναίας Ύδρας. Η Δηϊάνειρα διαπιστώνει τότε με τρόμο πως το μάλλινο ύφασμα που χρησιμοποίησε για να απλώσει το φίλτρο πάνω στο ρούχο

καταστρέφεται όταν έρθει σε επαφή με το φως. Η τραγική επιβεβαίωση δίνεται από τον Ύλλο, που επιστρέφει και αφηγείται πως ο πατέρας του φτάνει ετοιμοθάνατος στην Τραχίνα, υποφέροντας από φριχτούς πόνους εξαιτίας του ρούχου. Η ηρωίδα αποχωρεί αμίλητη για να αυτοκτονήσει στο νυφικό της κρεβάτι. Ο Ηρακλής τέλος παραδίδεται στον θάνατο ήρεμος, αφού μάθει για το δηλητήριο του Νέσσου και καταλάβει ότι επαληθεύονται παλιοί χρησμοί.

Η τραγωδία «**Φιλοκτήτης**» έχει κεντρικό πρόσωπο τον ομώνυμο ομηρικό ήρωα. Το έργο πραγματεύεται το θέμα της σύγκρουσης του συναισθήματος του πατριωτισμού με τον ανθρωπισμό. Ο Φιλοκτήτης εκστρατεύει μαζί με τους υπόλοιπους Έλληνες εναντίον των Τρώων, επικεφαλής επτά πλοίων με Θεσσαλούς πολεμιστές. Στη Λήμνο, όπου κάνουν στάση, ο Φιλοκτήτης πλησιάζει πολύ κοντά σε έναν ναό της Αθηνάς και μια ύδρα, δηλητηριώδες ερπετό, τον δαγκώνει στο πόδι.

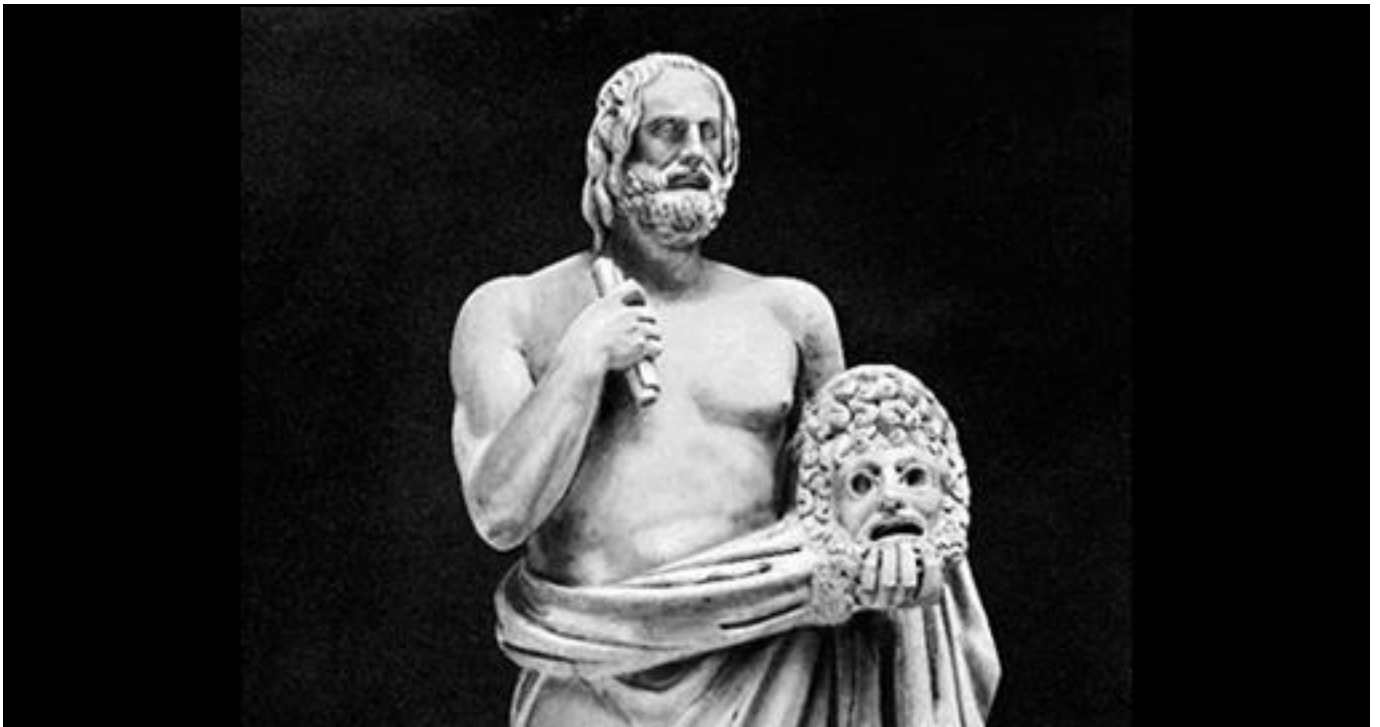
Η πληγή του δεν θεραπεύεται και ο ίδιος υποφέρει, οπότε με προτροπή του Οδυσσέα και των Ατρείδων τον εγκαταλείπουν στο νησί. Εκεί, παραμένει δέκα χρόνια, καθ' όλη σχεδόν τη διάρκεια του Τρωικού Πολέμου που δεν έχει λήξει ακόμα. Ωστόσο, βγαίνει χρησμός ότι οι Αχαιοί δεν θα κυριεύσουν το Ίλιον, αν δεν βοηθήσει το ανίκητο τόξο του Ηρακλή, ο οποίος πεθαίνοντας το είχε χαρίσει στον Φιλοκτήτη, που ήταν ο μόνος που τον λύτρωσε από την πυρά όπου είχε ριφθεί, επειδή δεν μπορούσε να

απαλλαγεί από τον δηλητηριώδη χιτώνα που κατέτρωγε τη σάρκα του. Στέλνονται, λοιπόν, ο Οδυσσέας και ο Νεοπτόλεμος, ώστε να αποσπάσουν, ακόμα και με δόλο, το τόξο και τα βέλη του Ηρακλή. Ο Φιλοκτήτης όμως αρνείται να τα δώσει, μη θέλοντας να συμφιλιωθεί με τους ανθρώπους που του είχαν δείξει σκληρότητα και τον είχαν εγκαταλείψει δέκα χρόνια νωρίτερα.

Ως από μηχανής θεός εμφανίζεται ο Ηρακλής, ο οποίος πείθει τον Φιλοκτήτη να πάει στην Τροία και να φέρει τη νίκη στους Αχαιούς. Ο Φιλοκτήτης πηγαίνει στην Τροία, σκοτώνει με τα βέλη του τον Πάρι και γίνεται μέλος της ομάδας που κρύβεται μέσα στον Δούρειο Ίππο στην τελική επίθεση κατά της Τροίας.

ΕΥΡΙΠΙΔΗΣ

Ο Ευριπίδης (480 – 406 π.Χ. ήταν ένας από τους τρεις μεγάλους τραγωδούς της κλασικής εποχής (μαζί με τον Αισχύλο και τον Σοφοκλή). Έγραψε 92 έργα από τα οποία σώθηκαν ολοκληρωμένες δεκαοκτώ τραγωδίες. Ο Ευριπίδης ταυτίζεται με τις θεατρικές καινοτομίες που έχουν επηρεάσει βαθιά το δράμα μέχρι τη σύγχρονη εποχή, ιδιαίτερα στην αναπαράσταση παραδοσιακών, μυθικών ηρώων ως απλών ανθρώπων σε εξαιρετικές συνθήκες. Αυτή η νέα προσέγγιση τον οδήγησε σε πρωτοποριακές εξελίξεις, μερικές από τις οποίες είναι χαρακτηριστικές του ρομαντισμού. Έγινε επίσης «ο πιο τραγικός από τους ποιητές», εστιάζοντας στις εσωτερικές ζωές και τα κίνητρα των χαρακτήρων του με τρόπο άγνωστο στο παρελθόν. Ήταν «ο δημιουργός εκείνου του κλωβού που είναι το θέατρο του Οθέλλου του Σαίξπηρ, του Ίψεν και του Στρίντμπεργκ», στο οποίο «οι φυλακισμένοι άνδρες και γυναίκες καταστρέφουν ο ένας τον άλλον από την ένταση της αγάπης και του μίσους τους».

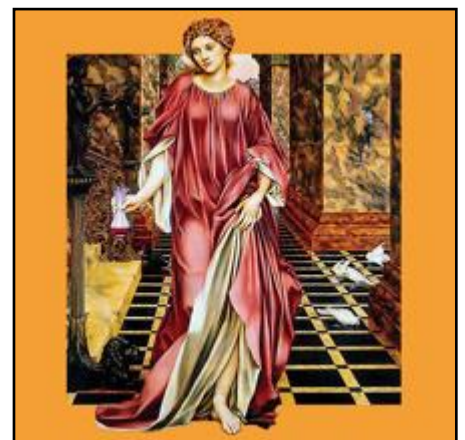

Γεννήθηκε στο νησί της Σαλαμίνας. Υπηρέτησε για μικρό χρονικό διάστημα ως χορευτής και λαμπαδηδρόμος στις ιεροτελεστίες του Απόλλωνα Ζωστερίου. Μελέτησε επίσης ζωγραφική και φιλοσοφία. Έκανε δύο καταστροφικούς γάμους, και οι δύο σύζυγοί του –η Μελίτη και η Χορίν (η τελευταία του έφερε τρεις γιους)– ήταν άπιστες. Έγινε ερημικός, φτιάχνοντας σπίτι για τον εαυτό του σε μια σπηλιά στη Σαλαμίνα (το Σπήλαιο του

Ευριπίδη, όπου αναπτύχθηκε η λατρεία του θεατρικού συγγραφέα μετά τον θάνατό του). «Εκεί έχτισε μια εντυπωσιακή βιβλιοθήκη και επιδίωκε την καθημερινή επικοινωνία με τη θάλασσα και τον ουρανό». Γέρασε στα χρόνια του Πελοποννησιακού Πολέμου, όπου έχασε έναν από τους γιους του. Οι λεπτομέρειες του θανάτου του είναι αβέβαιες.

Ο Ευριπίδης είχε ελάχιστους φίλους και δεν ενδιαφέρθηκε για τα πολιτικά και κοινωνικά δρώμενα της εποχής του, ενώ αντιθέτως ασχολήθηκε ενεργά με το πνευματικό κίνημα του διαφωτισμού. Κράτησε στενές σχέσεις με τον Πρωταγόρα και τον Σωκράτη. Ήταν θαυμαστής των φιλόσοφων Δημόκριτου και Ηράκλειτου. Αν και ήταν ιδιαίτερα ανοιχτός στην επίδραση της πνευματικής Αθήνας, εντούτοις διατήρησε την πνευματική του ακεραιότητα, διατυπώνοντας συχνά στις πνευματικές αντιλήψεις της εποχής του διάφορες επικρίσεις. Με την πολιτική δεν ασχολήθηκε όπως οι άλλοι τραγικοί αλλά τη δική του θέση, γνώμη και θεωρία τις παρουσίαζε μέσα από τα έργα του κρίνοντας την άκρατη οχλοκρατία αλλά και κατακρίνοντας με σφοδρότητα τους δημαγωγούς που με ιταμότητα παράσερναν στον όλεθρο τα πλήθη ενώ στη μεσαία τάξη των πολιτών αναγνώριζε τους σωτήρες της πόλης και φύλακες της τάξης.

Η τραγωδία «**Μήδεια**» παρουσιάστηκε το 431 π.Χ. Ήταν το ένα μέρος μιας τριλογίας, της οποίας τα άλλα δύο μέρη δεν διασώθηκαν. Το έργο επικεντρώνεται στην επιθυμία της Μήδειας για εκδίκηση εναντίον του άπιστου συζύγου της. Η Μήδεια είναι θεϊκής καταγωγής και είχε το χάρισμα της προφητείας. Παντρεύτηκε τον Ιάσονα αφού χρησιμοποίησε τις μαγικές δυνάμεις και τις συμβουλές της για να τον βοηθήσει να βρει και να ανακτήσει το χρυσόμαλλο δέρασ.

Το έργο διαδραματίζεται στην Κόρινθο λίγο καιρό αργότερα. Ξεκινά με τη Μήδεια σε τυφλή οργή προς τον Ιάσονα επειδή κανόνισε να παντρευτεί τη Γλαύκη, την κόρη του βασιλιά Κρέοντα.

Έρχεται ο Κρέων και της ζητά να φύγει από τη χώρα. Εκείνη καταφέρνει να εξασφαλίσει μια μέρα ακόμα. Έπειτα έρχεται ο Ιάσοντας και κατηγορεί τη Μήδεια πως η ίδια είναι υπεύθυνη για τον εξορισμό της. Εκείνη διαπληκτίζεται έντονα μαζί του, ενώ αρνείται κάθε βοήθεια που της προσφέρει. Στη συνέχεια εμφανίζεται ο Αιγέας, ο οποίος δέχεται να την φιλοξενήσει στην Αθήνα. Η Μήδεια, ετοιμάζει το σχέδιο εκδίκης της.

Αφού πείσει τον Ιάσονα πως συμφωνεί τελικά με τον νέο του γάμο, στέλνει με τα παιδιά της δηλητηριασμένα δώρα για τη νύφη. Ένας αγγελιοφόρος του παλατιού έρχεται έξαλλος στην σκηνή και αναγγέλει τον θάνατο της Γλαύκης και του πατέρα της Κρέοντα. Η Μήδεια σκοτώνει τα παιδιά της και δραπετεύει στην Αθήνα με το φτερωτό άρμα που της έδωσε ο πρόγονός της, ο Ήλιος, ενώ ο Ιάσοντας μένει πίσω θρηνώντας για τον χαμό των παιδιών του.

Το έργο αυτό έχει προκαλέσει πολλές και διαφορετικές, θετικές και αρνητικές αντιδράσεις όχι μόνο στην εποχή του, αλλά και στους επόμενους αιώνες.

Η τραγωδία «**Ιππόλυτος**» παρουσιάστηκε το 428 π.Χ. Ήταν το ένα μέρος μιας τριλογίας, της οποίας τα άλλα δύο μέρη δεν διασώθηκαν. Το έργο αυτό φέρεται και με το όνομα «Στεφανηφόρος» από τον στέφανο που προσφέρει στην Άρτεμη ο ήρωας. Αλλά η αφοσίωσή του αυτή προς τη θεά διεγείρει την Αφροδίτη που προκειμένου να επιφέρει τον όλεθρο του αγνού ήρωα «εμπνέει» τη μητριά του σε ανόσιο έρωτα μ' αυτόν. Και η μεν μητριά Φαίδρα συγκαλύπτει το πάθος της ενώ η τροφός το αποκαλύπτει στον ήρωα και του προκαλεί φρίκη.

Κατόπιν αυτού η Φαίδρα αισχυνόμενη απαγχονίζεται αφού προηγουμένως με σημείωμα διαβάλλει τον νέο στον πατέρα του Θησέα, ο οποίος στη συνέχεια με σκληρή κατάρα προκαλεί τον κύριο όλεθρο του ήρωα.

Με βάση αυτή την τραγωδία ο Ρωμαίος Σενέκας αλλά και ο Γάλλος Ρακίνας δημιούργησαν αντίστοιχα έργα με τίτλο «Φαίδρα».

Η τραγωδία «**Τρωάδες**» (δηλαδή οι γυναίκες της Τροίας) γράφηκε το 415 π.Χ. κατά τη διάρκεια του Πελοποννησιακού Πολέμου. Συχνά θεωρείται σχολιασμός στην κατάληψη της Μήλου και την εν συνεχεία σφαγή και υποταγή του πληθυσμού της από τους Αθηναίους νωρίτερα τον ίδιο χρόνο. Ήταν επίσης η χρονιά της σκανδαλώδους βεβήλωσης των ερμών και της δεύτερης εκστρατείας των Αθηναίων στη Σικελία, γεγονότα που επίσης μπορεί να επηρέασαν τον συγγραφέα. Οι «Τρωάδες» ήταν η τρίτη τραγωδία μιας τριλογίας, που αναφέρεται στον Τρωικό Πόλεμο. Οι υποθέσεις αυτής της τριλογίας δεν συνδέονται μεταξύ τους.

Το έργο του Ευριπίδη παρακολουθεί την τύχη των γυναικών της Τροίας, αφού η πόλη τους είχε λεηλατηθεί, οι άντρες τους είχαν σκοτωθεί και οι οικογένειές τους που απέμειναν πρόκειται να παρθούν ως σκλάβες. Εντούτοις ξεκινά με τους θεούς Αθηνά και Ποσειδώνα να αναζητούν τρόπους για να τιμωρήσουν τον Ελληνικό στρατό. Την Εκάβη θα την πάρει ο Οδυσσέας και η κόρη της Κασσάνδρα προορίζεται να γίνει παλλακίδα του νικητή Αγαμέμνονα. Φθάνει η χήρα πριγκίπισσα Ανδρομάχη και η Εκάβη μαθαίνει από αυτήν ότι η νεότερη κόρη της Πολυξένη έχει σκοτωθεί, ως θυσία στον τάφο του Αχιλλέα. Η Ελένη, αν και όχι γυναίκα της Τροίας, αναμένεται να υποφέρει εξ ίσου. Ο Μενέλαος φθάνει για να την πάρει μαζί του στην Ελλάδα, όπου την περιμένει καταδίκη σε θάνατο. Όχι μόνο αποκαλύπτεται στο τέλος του έργου ότι ζει, αλλά στην Οδύσσεια ο Τηλέμαχος θα μάθει πως η μυθική ομορφιά της Ελένης της χάρισε τη συγχώρεση. Η Τροία καίγεται από τους Αχαιούς, πριν τελικά αναχωρήσουν με τον Οδυσσέα.

Ο Έλληνας σκηνοθέτης Μιχάλης Κακογιάννης χρησιμοποίησε το έργο του Ευριπίδη ως βάση για την ομώνυμη ταινία του το 1971. Στο έργο πρωταγωνιστούσαν η Αμερικανίδα ηθοποιός Κάθριν Χέμπορν ως Εκάβη και η Ελληνίδα ηθοποιός Ειρήνη Παππά ως Ελένη.

Η τραγωδία «**Βάκχες**» γράφηκε το 407 π.Χ., όταν ο Ευριπίδης βρισκόταν στην Πέλλα της Μακεδονίας, στην αυλή του βασιλιά Αρχέλαου. Αποτελούσε τριλογία μαζί με τα έργα «Ιφιγένεια εν Αυλίδι» και «Αλκμαίων ο δια Κορίνθου». Η τριλογία αυτή κέρδισε το πρώτο βραβείο. Το έργο «Βάκχαι» έχει Διονυσιακή υπόθεση, εξιστορεί δηλαδή την έλευση του Βάκχου (Διονύσου) στη Θήβα κατά την οποία ο Πενθέας φονεύεται από την μητέρα του Αγαθή, διότι αντιστάθηκε στη λατρεία του νέου θεού.

Στο έργο αυτό συνυπάρχουν το τραγικό, το δραματικό και το θεατρικό στοιχείο. Είναι το μοναδικό έργο της αρχαιότητας, όπου ο Διόνυσος πρωταγωνιστεί ως ανθρωποποιημένος θεός, καθώς αυτό αποτελεί το δράμα του θεού, που είναι το δράμα του ανθρώπου. Μια καινούργια θρησκεία απειλεί, μια νέα δύναμη εισχωρεί που θέλει να επιβάλει τη δική της λατρεία. Δεν υπάρχει πρόσωπο στο έργο που δεν θα μεταμορφωθεί. Ο ίδιος ο θεός μεταμορφώνεται από ζώο σε θνητό, ο Πενθέας από βασιλιάς γίνεται μαινάδα, αδύναμο παιδί, ελάφι σφάγιο.